

Podplukovník pol. pil. letec Jindřich Maršálek:

Manévry letecké armády v Itálii.

Italská letecká armáda konala ve dnech 26.—30. srpna t. r. velké manévry. Bylo to po prvé, co se od svého ustavení objevila v celém rozsahu, a proto nebude nezajímavé, když bude na tomto místě uveden ve známost průběh mnévrů, které přinesly mnoho nových poznatků o užití letectva a během kterých se uskutečnily mnohé myšlenky, donedávna považované takřka za utopii.

Podotýkám předem, že toto pojednání nemůže býti takové, jakého by si přáli mnozí čtenáři, kteří by chtěli býti informováni o leckterých zajímavostech podrobně. Není to možné prostě proto, že není dostatek zpráv a že se musíme spokojiti tím, co Italové propustili sami o manévrech do veřejnosti. Ale i z těchto povšechných a skromných zpráv můžeme čerpati mnohá ponaučení.

Nežli pojednám o manévrech samých, považuji za nutné zmíniti se alespoň povšechně o významu a úkolech letecké armády vůbec.

Letecká armáda bude v příštích válkách nejučinnější ofensivní složkou branné moci válčícího státu. Bude operovati v součinnosti s pozemními vojsky a s námořnictvem, ale zpravidla budou její operace samostatné a na ostatních co do pojetí a působnosti úplně nezávislé; prováděny budou ovšem za stejným cílem, společným všem branným silám.

Hlavní charakteristikou letecké armády jest její velká pohyblivost a rychlost činnosti. Pro tyto vlastnosti budou to v příštím válečném konfliktu letecké síly, které zahájí válku. Pozemní armády a námořnictvo nebudou míti mnohdy ani času k prvním přestřelkám, zatím co letectvo bude již postrachem a trýzní obyvatelstva, udržujíc je v nejistotě stálou hrozbou a roznášejíc po krajích a městech zmatek, zhoubu a smrt.

Rozprostíralo-li se jevišťe válek minulých jen na určitých místech anebo pruzích země a byla-li větší část válčících států ušetřena válečných hrůz, rozšíří v budoucnosti letecká armáda válku na celé nepřátelské území.

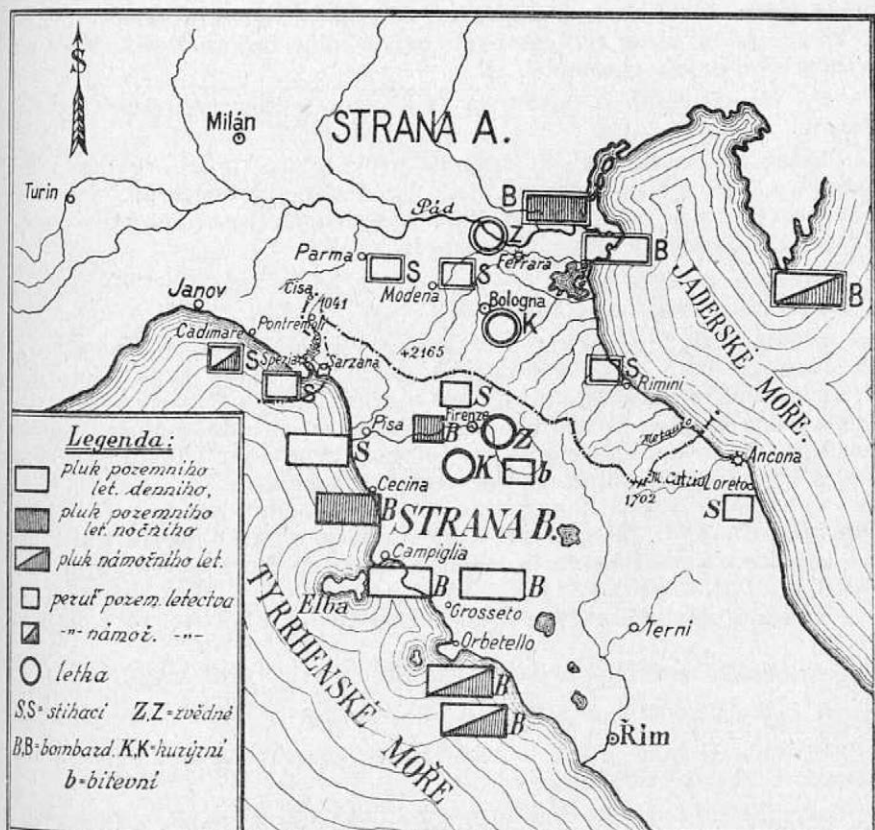
Jejím cílem budou továrny na válečné potřeby, loděnice a jiné podniky, jichž zničením se omezí výroba válečných prostředků; dále to budou rozličné komunikace, nádraží, mosty a pod., jichž zničením budou rušeny a bržděny doprava, zásobování, mobilisace a nástup vojsk; konečně to budou bezbranná města, na něž rozšíří strach a paniku; demoralisace v civilním obyvatelstvu zasáhne také vojska na frontě, když se tam dostanou zprávy o utrpení nebo smrti jejich rodičů a příbuzných.

Podle mírových smluv je sice zakázáno bombardovati nechráněná města, ale kdo může zabrániti tomu, aby se ta neb ona ozbrojená moc nepostavila na právní stanovisko, že kombatantem je každý, kdo jakýmkoliv způsobem přispívá k vedení války? A to jsou i ženy pracující v muničních továrnách (z nedostatku mužských pracovníků), ve zbrojovkách a pod., jsou to pak i mladíci, v nichž dorůstá záloha k doplnění bojující armády atd., tedy téměř veškeré obyvatelstvo může býti považováno za kombatanty.

Shrneme-li vše krátce, vidíme, že letecká armáda má možnost zraniti těžce nepřítele v jeho životních střediscích a působiti rozhodujícím vlivem na konečný výsledek nejen války ve vzduchu, ale i války vůbec. Ani nej-

lépe organizovaná OPL. nezabrání silám letecké armády, aby za noci nevnikly v masách na území nepřítel. Toliko ve dne mohou být její akce paralyzovány, ovšem jen rovnocenným letectvem.

Hlavní ofensivní zbraní letecké armády jest letectvo bombardovací. Ono působí daleko do nepřátelského týlu, kam nedosáhne palba dělostřelectva a kde jsou v činnosti střediska života a odporu nepřátelského národa.

Další součástí letecké armády je letectvo stíhací, jehož úkoly jsou defenzivní, t. j. zabraňovati nepřátelskému letectvu v pronikání nad vlastní území a chrániti akce vlastního letectva bombardovacího.

Konečně je tu letectvo pro strategické zvědy, které jest „okem“ letecké armády. Zjišťuje a hlásí cíle pro bombardování, zvláště ony, které se vytvořily během mobilisace nebo v průběhu války na nepřátelském území, tedy cíle v míru neznámé a nepřipravené; zjišťuje pohyby vojsk velké důležitosti, soustředění (vojsk a materiálu), která zpravidla předcházejí před ofensivou, a především střeží nepřátelské letecké síly.

Z toho, co jsme tu uvedli, je patrné, že použití letectva v budoucnosti nabude většího rozsahu a bude založeno na novém pojetí vyplývajícím ze zkušeností získaných za světové války a ze značného technického po-

kroku ve vývoji letectva. To ovšem neznamená, že každý stát bude organisovati leteckou armádu. Zatím si to mohou dovoliti jen velmoci, jako Amerika, Anglie, Francie, Italie, které na postavení a udržování letecké armády mají prostředky (nebo odvahu). Ostatně u těchto velmocí lze letecké armády velmi dobře upotřebiti jako rychlé a samostatné zbraně na příklad k urovnávání nepokojů vypuknuvších ve vzdálených koloniích, kam by převoz pozemních vojsk trval dlouho a pomoc přišla pozdě. Menší státy, které nemají možnosti, aby si vydržovaly samostatnou leteckou armádu, musí si vydržovati aspoň silné bojové letectvo pro zdůraznění akcí svých pozemních sil.

Po této povšechné informaci přikročím k vlastnímu tématu tohoto článku.

Velké manévry italské letecké armády (o jejíž organizaci byla zmínka v 1. čísle Leteckých rozhledů), pořádané ve dnech 26.—30. srpna, byly provedeny se soupeřstvím. Za tím účelem byly utvořeny dvě strany: strana A (vlastní) a strana B (nepřátelská).

Stranou A byla jedna letecká divise, které velel div. generál-letec Oppizzi. Tato divise se skládala:

- z jedné brigády pozemního bombardovacího letectva o dvou plucích po dvou perutích (14. bomb. pluk denní s letouny typu Fiat BR 1, 8. bomb. pluk noční s letouny typu Caproni 73 a 74 G);

- z jedné brigády pozemního stíhacího letectva o dvou plucích po dvou perutích (1. a 4. stíhací pluk — letouny typu Fiat CR 20 s motorem Fiat a typu CRA s motorem Asso Isotta Fraschini);

- z jednoho pluku námořního bombardovacího letectva (30. bomb. pluk námořní-hydroplány typu S 55 s motorem Asso Isotta Fraschini);

- z jedné samostatné peruti námořního stíhacího letectva (hydroplány Fiat CR 20 a Macchi M 41);

- z jedné samostatné letky zvědné (letouny Fiat A 120 s motorem Fiat);

- z několika jednotek spojovacích (letouny kurýrní a sportovní).

V celku disponovala strana A 398 letouny.

Stranou B byla jedna letecká divise, které velel brig. generál-letec Lombard. Tato se skládala:

- z jedné brigády pozemního bombardovacího letectva o třech plucích (13. a 15. bomb. pluk denní s letouny Fiat BR 2 a BR 3 a 7. bomb. pluk noční s letouny Caproni 101);

- z jedné brigády námořního bombardovacího letectva o dvou plucích (12. a 29. námořní bomb. pluk — hydroplány S 55);

- z jedné brigády pozemního stíhacího letectva o dvou plucích (2. a 3. stíhací pluk — letouny Fiat CR 20);

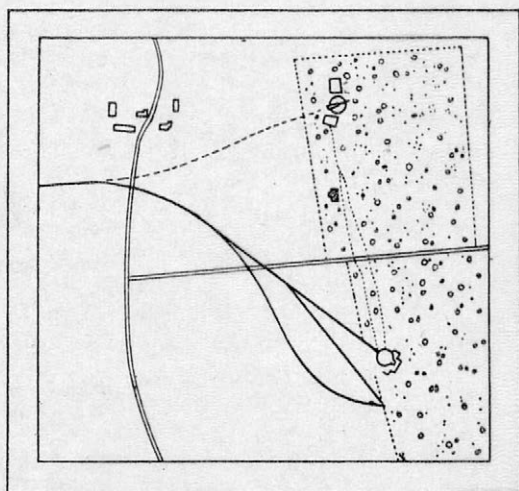
- z jedné samostatné peruti nočního bombardovacího letectva (letouny Caproni 74 G);

- z jedné samostatné peruti bitevního letectva;

- z jedné samostatné letky zvědné;

- z několika jednotek spojovacích.

V celku disponovala strana B 496 letouny (byla stranou silnější, útočnou).

Těžká děla ukrytá v ovocném sadě.

K článku Ing. Dr. Vl. Chytrého: Kamufáž v letecké fotografii.

Vojenské rozhledy (Letecké rozhledy), roč. XII. (1931), čís. 11-12.

Uhrnem se zúčastnilo manévřů 894 letounů, z nichž bylo:

288 stíhacích pozemních,
 48 stíhacích námořních,
 48 bitevních,
 120 bombardovacích pozemních nočních,
 128 bombardovacích pozemních denních,
 76 bombardovacích námořních,
 13 bombardovacích zkušebních,
 20 zvědných,
 153 spojovacích.

Výkonného personálu bylo:

asi 700 důstojníků, kteří byli zařadění zčásti jako piloti, zčásti jako rozhodčí v letounech a na zemi i jako ředitelé různých služeb;
 asi 12.000 až 13.000 mužů létajícího personálu a specialistů.

Pilotů bylo celkem 1.500 (velký počet záložních).

Soupeřící strany byly od sebe odděleny hřebenem Apenin od průsmyku della Cisa po Monte Catria. Dále vedly předpokládané státní hranice na severozápadě přes Berceto, Pontremoli do údolí Magra až po Aulla a podél řek Aulella a Frigido k moři Tyrhenskému; na jihozápadě pak pokračovaly údolím řeky Metauro od pramenů až po ústí do Jaderského moře. Strana A (vlastní) byla na sever od uvedených hranic, strana B (nepřátelská) na jih.

Manévry byly založeny na tomto námětu:

„Vlastní síly (A) jsou od několika dní ve válce s jednou východní mocností.

Vlastní letecká armáda ukončila své soustředění na letištích východní fronty a jest pohotova zúčastniti se ofensivní operace velkého rozsahu, kterou nejvyšší velitelství zamýšlí provést proti východu.

Zatím jedna západní mocnost (B) vyhláší válku a zahajuje ihned nepřátelství podél hranic.

V předpokladu, že politické napětí mezi A a B bylo krátké a válka neodvratná, dostává dne 26. srpna 1931 letecká armáda státu A, zasazená již na východní frontě, rozkaz, aby ponechala na této frontě jen malé síly s úkolem defensivním, provedla hromadný přesun na nová letiště fronty jižní a byla v pohotovosti pro zahájení činnosti. Přesun jest proveden na radiotelegrafický rozkaz. Velká masa letounů dosáhne vzdušnou cestou v pořádku nového shromažďovacího prostoru.

Vypuknutí války je tak neodvratné, že v noci následujícího dne jsou přerušeny diplomatické styky a strana B zahajuje nepřátelství.“

První den manévřů.

Podle úřední zprávy vydané ředitelstvím manévřů zběhly se tyto události:

V noci dostalo asi 200 bombardovacích letounů strany B rozkaz, svrhnouti kolem 200 tun pum na předem určené cíle a použití při tom ve velké míře jedovatých plynů.

Úkolem bylo zničení pevnosti Spezia. Pozemní bombardovací letectvo dosáhlo stanoveného cíle, kdežto letecká námořní bombardovací brigáda se po zdařilém startu ve 24 hod. v Orbetello dostala na úroveň

ústí řeky Magra, když přelétla asi $\frac{3}{4}$ trati v nařízených skupinových tvarech do nízké mlhy nad mořem, takže se jen části brigády podařilo dosáhnouti rejdy ve Spezii, která byla úplně zatemněna. Přes to se však všechny letouny v pořádku vrátily mezi 4. a 5. hodinou do svých základů, když byly bombardovaly náhradní cíle.

Letiště jednotek přidělených OPL. strany A (stíhací pozemní peruti v Sarzana a stíhací námořní peruti v Cadimare) byla obzvláště středem bombardovacího útoku a byla těžce postižena. Pozemní letiště v Sarzana bylo učiněno nezpůsobilým k dalšímu používání (rozryto pumami — ve skutečnosti shazovány letáky).

K ránu byl útok opakován nálety v přízemní výšce, namířenými proti nádraží Spezia, proti leteckým základnám v Sarzana a Cadimare a proti objektům námořním. Od svítání do 10. hod. dopolední následovaly útočné vlny jedna za druhou, zřídka jen rušeny stíhacími peruti strany A, příležitostně s letišť za Apeninami.

Odpoledne provedla strana B, aby dokonala své ofensivní akce proti Spezii, hromadný útok všemi silami, které jí byly k dispozici. Jako předvoj byly vyslány tři vlny letounů s jedovatými plyny, pak následovaly mezi 16.15 hod. a 17.30 hod. hlavní síly v úhrnném počtu asi 330 letounů a dokončily dílo zkázy.

Strana A provedla zrána téhož dne bombardování nepřátelské námořní základny Ancona jedním námořním bombardovacím plukem, podporovaným jednou stíhací perutí, která zatím útočila na letiště Loretto, základnu nepřátelských stíhacích letek určených k obraně Ancony.

Akce provedená toliko jedním bombardovacím plukem měla slabý úspěch pro prudkou reakci stíhačů a protiletadlové obrany B.

Zvědné letky obou stran provedly během dne četné zvědné lety v největších výškách a dodaly radiotelegraficky cenné zprávy o letištích a o ruchu na železnicích i silnicích. Stíhací letectvo obou stran bylo během dne několikrát alarmováno a útočilo při různých akcích na soupeře.

Výsledek prvního dne manévrů byl odhadnut takto:

u strany A těžce postižena pevnost Spezia, z polovice zničena a v každém případě na delší dobu vyřaděna z činnosti; počty dvou stíhacích perutí, t. j. pozemní v Sarzana a námořní v Cadimare, byly značně zredukovány systematickým bombardováním jejich základů; sestřeleny 2 letouny zvědné (u Terni a Pisy), 5 letounů stíhacích u Loreta a 4 bombardovací hydroplány u Ancony;

u strany B utrpěla velké škody námořní základna Ancona; sestřeleno 10 stíhacích a 8 bombardovacích letounů během útoku na pevnost Spezia, 3 stíhací v Anconě a v Loretu, 2 zvědné u Milána a Turina.

Veškerým akcím prvního dne byly překážkou nepříznivé povětrnostní podmínky (vysoké i nízké mraky, vítr, mlha). Přes to se dostaly bombardovací pluky strany B nad Spezii, útočice postupně v několika sledech na město, arsenál, přístav a loděnice. Ranní útoky na letecké základny Cadimare a Sarzana měly za účel neutralisovati nebo zeslabiti nepřátelskou OPL, která by mohla býti účinnou překážkou zamýšlených hromadných útoků denních a během odpoledne skutečně provedených. Bylo to výborné předběžné opatření k zajištění převahy ve vzduchu a zaručovalo plný úspěch ofensivní akce.

Takového opatření nebylo použito stranou A pro nálet na Anconu, který měl také malý úspěch právě pro silnou reakci stíhacího letectva strany B.

Druhý den manévřů.

Hlavní velitelství A, které získalo zprávy, že ve Firenze jest hlavní stan B, dalo vlastní letecké armádě úkol, aby provedla letadla ofensivní akci proti vojenským objektům ve Firenze, zvláště proti letišti, nádraží a kasárnám.

Tyto cíle byly v noci bombardovány jedním nočním bombardovacím plukem pocházejícím z Ferrary a zrána byl proveden hromadný útok, kterého se zúčastnilo celkem 200 letounů bombardovacích a stíhacích. Strana B čelila tomuto útoku jednou stíhací brigádou.

Mezitím přelétla při prvním rozbřesku dne jedna peruť bitevního letectva strany B v přízemní výšce hranice, vrhla se na železniční trať Rimini—Bologna—Parma a současně provedla dvanácti silnými roji útoky na hlavní železniční stanice, používajíc kulometů, lehkých pum a otravných plynů.

V 15 hodin vzlétla ze základny Orbetello námořní bombardovací brigáda strany B a provedla bombardování a plynové zamoření Janova. Ačkoliv tato brigáda přiletěla z velké dálky, provedla s překvapením útok na přístav a město, při čemž použila ve velké míře plynu. Námořní stíhací peruť strany A opustila na poplach ihned svou základnu Spezia, avšak nepodařilo se jí včas zabránit útoku. Snažila se proto alespoň zneškodnit námořní bombardovací brigádě návrat; tato však sestoupila nízkou nad hladinu moře, semkla více svou sestavu, čímž značně zmenšila účinek útoku nepřátelských stíhačů, a dobře se vrátila.

V celém pásmu operací se vyvinula velmi čilá zvědná činnost a dala vznik skvělým bojovým epizodám.

Ztráty během druhého dne byly odhadnuty takto:

- u strany A sestřeleno 9 letounů bombardovacích a 15 stíhacích;
- u strany B 4 bombardovací a 7 stíhacích.

Posudek akcí druhého dne manévřů vyznívá takto:

Strana A se snažila vyrovnati ztráty utrpěné předešlého dne a organizovala v odvetu mocný útok proti národopisnému středisku nepřítele, t. j. proti městu Firenze, sídlu hlavního velitelství strany B, místu jinak s hlediska vojenského a průmyslového méně důležitému. Účelem útoku také bylo zničit nebo ochromit kapacitu morální odolnosti obyvatelstva nepřátelského národa. Město bylo po celou noc cílem přepadů, kterými byly způsobeny velké škody.

Zajímavá byla taktika ranního hromadného útoku. Napřed vnikly do prostoru Firenze silné stíhací formace, za nimi následovalo bombardovací letectvo. Úkolem stíhacího letectva bylo vyčistit prostor v okolí cíle od nepřátelských stíhačů a pak utvořit okolo cíle prstenec, jehož středem bylo Firenze, tak aby bylo zabráněno rušení útoku těžkých bombardovacích pluků.

Je ovšem otázka, zdali tato taktika bude úspěšnější než dosavadní způsob ochrany bombardovacího letectva (t. j. buďto podpora při náletu a návratu — ochrana vzdálená, nebo během útoku — ochrana blízká), neboť je také možné, že se obránci vyhnou stíhacímu letectvu útočníka a napadnou pak osamocené bombardovací letectvo v onom prstenci.

Strana B nezůstala nečinnou. Zužtkovala v nejvyšší míře zprávy získané zvědnými letouny, které zjistily podél nepřátelských komunikačních tepen velké soustřeďování a pohyby vojsk a trénu, přesunujících se z jedné fronty strany A na druhou, a provedla na ně mocné útoky bitevním letectvem.

Pozoruhodný je způsob, jak se bránila námořní bombardovací brigáda útokům nepřátelských stíhačů při svém návratu z náletu na Janov. Při spatření nepřátelského stíhacího letectva semkla svou sestavu a sestoupila nízké nad hladinu mořskou (jak již výše uvedeno), dávajíc tak nepříteli možnost útoku toliko shora (nikoliv zdola) a využívajíc veškeré mohutnosti palby svých obranných zbraní, která jest největší směrem nahoru a nejmenší směrem dolů. Krátce řečeno: stíhací letectvo nemůže útočiti na jednotku, která letí příliš nízkou, zespodu. Této taktiky může použít i bombardovací letectvo pozemní, zvláště nejsou-li letouny přizpůsobeny pro palbu vespod — pod trup. Není obav, že by bombardovací jednotka byla ohrožena palbou kulometů se země, neboť účinnost takové palby je pro velkou úhlovou rychlost cíle velmi problematická.

Třetí den manévrů.

Letecká armáda strany A provedla za svítání jedním bombardovacím plukem, podporovaným jednou stíhací perutí, bombardování průmyslových závodů v Terni. Akce byla silně rušena jednou nepřátelskou stíhací perutí a mocnou protiletadlovou palbou.

Letecká armáda strany B útočila — v odvetu za bombardování Firenze předešlého dne — hromadně na město Bolognu, sídlo hlavního velitelství strany A. Útok, vedený nepřetržitě po více než dvě hodiny veškerým pozemním bombardovacím letectvem, podporovaným jednou brigádou stíhačů, předcházelo noční bombardování železničních uzlů Bologna a Ferrara, při čemž Bologna byla zamořena plynem. Akce se zúčastnilo 300 letounů. Protiakce jedné stíhací brigády strany A, která přilétla z Parmy, Modeny a Rimini, byla včasná a čilá a dala podnět k četným bojům ve vzduchu, vedeným důrazně a s velkým útočným elánem. Přes to však bombardovací letectvo mohlo splnit svůj úkol; nádraží Bologna bylo zničeno, práce ve vojenských dílnách a závodech značně znemožněny, město zasaženo na mnoha místech a s velkými ztrátami v civilním obyvatelstvu.

Z celé fronty byla hlášena živá činnost, avšak podřadnějšího rázu.

Rozhodčími byly odhadnuty tyto ztráty:

u strany A — 7 bombardovacích a 17 stíhacích letounů;

u strany B — 5 bombardovacích a 23 stíhacích letounů.

Z událostí třetího dne je patrné, že odvěta strany B za bombardování Firenze byla velmi mocná. Bologna jako národohospodářské centrum velké důležitosti, sídlo hlavního velitelství strany, jakož i důležitý uzel pro přesun pozemních sil k nové frontě, byla velmi důležitým cílem. V stále vzrůstající mohutnosti útoků strany B je vidět snahu po znemožnění mobilisace nepřítele a po ukončení války dříve, nežli by mohla být započata také na zemi.

Čtvrtý den.

Strana B, zajistivší si převahou sil a vítěznými akcemi předešlých dnů nadvládu ve vzduchu, rozhodla se využítí paniky, kterou způsobilo u civilního obyvatelstva velmi účinné bombardování a plynové zamoření města Bologni, a provést útok do hlubokého týlu na Milán, hlavní město nepřítele. Aby byla strana A odvedena z tohoto směru, provedla strana B předběžný noční útok jednou námořní bombardovací brigádou na téměř nechráněné město Janov, a to s úspěchem. Milán byl pak bombardován kolem 3. hodiny 80 nočními bombardovacími letouny, které přilétly nad město ze čtyř směrů v čelních tvarech a svrhly asi 80 tun trhacích a zápalných pum. Žádné obydlí nezůstalo ušetřeno. Zatím co se za úsvitu chystalo stíhací letectvo strany A k zoufalé obraně svého hlavního města proti možným dalším útokům, objevila se náhle nad východními předměstími celá perť bitevního letectva strany B, zaútočila kulomety s malé výše na nádraží a potom zahájila zamořování města plynem. Obránci shledali takto, že mezi nimi a nepřítelem vznikla clona smrtící mlhy. Ihned se totiž objevila ve velké výši celá brigáda denního bombardovacího letectva strany B a pokračovala v ničivém díle skoro nerušená, poněvadž stíhací brigáda, která bombardovací letectvo doprovázela, zlomila poslední odpor nepřítele. Bylo svrženo dalších 80 tun výbušných látek. Teprve k 10. hodině opustilo letectvo strany B prostor nad Milánem.

Ve 12 hodin prolétla rychle nad městem zvědná letka strany B, a pořídila serii snímků, jež byly za letu zpracovány (vyvolány, kopírovány) a dodány velitelství strany speciálním přístrojem pro bezdrátový přenos obrazů. Na základě těchto zpráv stanovilo velitelství strany B cíle pro hlavní odpolední útočnou akci, která byla provedena veškerými silami. V 16 hod. objevilo se nad Milánem 400 letounů v uspořádaných bombardovacích tvarech, chráněných stíhacím letectvem. Více než 100 tun výbušnin bylo vrženo na město, nad nímž plynové letouny roztáhly hustý mrak otravného plynu s trvalým účinkem. V 17 hodin, zatím co bombardování Milána neochabovalo, požádala strana A, nemohoucí ukončit mobilisaci a soustřediti svá vojska pro desorganisaci služeb a pro nepořádek v civilním utrýzněném obyvatelstvu, o příměří.

Tím byly operace a manévry ukončeny.

Z operací provedených v poslední den manévru vidíme, že byly při nich v širším měřítku uplatněny taktické zásady dne předcházejícího. Město Milán, nad nímž prolétlo neobyčejně velké množství letounů, nemělo ani hodiny klidu a strádalo po více než 15 hodin silným bombardováním a trvalým zamořením jedovatými plyny. Čtvrtý den manévru se projevila letecká strategie v plné míře. Operace byly zahájeny v noci klamným útokem na Janov, město velké, obchodní a průmyslový přístav prvního řádu. Význam cíle zvoleného pro demonstrační akci mohl skutečně oklamati hlavní velitelství strany A neb alespoň přivést do nejistoty o úmyslech nepřítele a donutiti tak k rozdělení těžce již zkoušených sil OPL.

Letecká armáda strany B měla proto lehkou práci s leteckou armádou nepřátelskou, početně slabší a také s hlediska morálního již od prvo počátku inferiorní. Nic nepomohlo, když strana A seznala za svítání, že hlavním cílem nepřátelské armády je Milán a že vyslala k jeho obraně

také letecké jednotky z okolí Janova; město bylo již zataženo otravnými plyny, nenapravitelně zraněno a trpělo až do kapitulace trýzní požárů, výbuchů a jedovatých plynů.

K tomuto popisu manévru podotýkám, že místo pum skutečných byly shazovány pumy papírové a letáky, a k zamořování plynem bylo použito neškodných prostředků. Shazované letáky obsahovaly toto provolání:

Ita lov é!

Ve válce nebude nepřátelské letectvo vrhati na Vaše město a na Vaše domy různobarevné lístečky, nýbrž mocné výbušné a zápalné pumy. Nepřátelské letectvo nebude stříleti na slepo, ale na ostro; nezarosí silnice a města čistou mlhou manévrovou, ale smrtonosným deštěm jedu.

Národ italský chce a miluje mír, ale moudrost tisíciletá učí, že není proto třeba zůstatí nepřipraven na válku. Nezapomínáme, že nepřátelský letecký útok bude paralysován a odražen jen tehdy, budeme-li mocní ve vzduchu, budeme-li mítí co nejsilnější národní letectvo.

Man é v r y l e t. a r m á d y. — L é t a IX.

Sledujeme-li pozorněji průběh italských leteckých manévru, dojdeme k poznání, že se jednotlivé operace obou soupeřících armád skládaly všeobecně z několika akcí postupně za sebou následujících.

U každé operace shledáváme:

- a) noční bombardovací akci, provedenou hromadně ve vlnách za sebou následujících;
- b) denní útok kulomety v přízemní výšce, spojený s plynovým zamořením, a denní bombardování s doprovodem silného stíhacího letectva za účelem získání převahy ve vzduchu nad prostorem operace;
- c) hromadnou akci velkého stylu, provedenou zpravidla v odpoledních hodinách téhož dne, kdy byly zahájeny noční akce, za účelem úplného zničení cíle a provázenou rozsáhlým plynovým zamořením jednotkami letícími v přízemní výšce.

Tento postup se zdá velmi úspěšný a vyjadřuje základní rysy letecké války: prudkost a nepřetržitost akcí.

Noční akce velice demoralisují obyvatelstvo: poplach následuje za poplachem, hukot několika motorových letounů se mocně odráží od klenby nebes, ohlušující štěkot kulometů hledajících nepřitele a šíleně pálících proti obloze se mísí s palbou protiletadlových děl, se sykotem padajících pum a s jejich výbuchy, pruhy světlometů stíhají úzkostlivě oblohu, křížují se a vzdalují, způsobující i u vojska nepřekonatelnou úzkost.

Svítání je s radostí vítáno, ale noční dojem zůstává, tíží; a první hukot motorů, první rány z kulometů probouzejí nový strach. Téhož momentu využívají útočné skupiny, které přilétávají nízko nad zemí neočekávaně a nepozorovaně (neboť jejich zabarvení je činí těžko viditelnými i s letounů výše letících). Současně se přiblíží stíhací letectvo v silných skupinách, aby zajistilo převahu ve vzduchu a připravilo prostor hlavním masám k nerušenému vrhání velkého nákladu pum.

Italské letectvo získalo dále během manévrů mnoho cenných poznatků rázu taktického i materiálního.

Nových zkušeností bylo také nabyto o rozhodčí službě a o použití turistických (sportovních) letounů a záložních pilotů ve spojovací službě.

Pokud se týká rozhodčí letecké služby, jest její úloha při účasti velkých mas letectva velmi obtížná a delikátní. Okamžité rozhodování o každé akci, která jest v chodu, není výhodné a účelné (vyřazení letounů na znamení rozhodčích), poněvadž pozornost letců musí býti věnována především prováděné akci a nikoliv rozhodčí službě, aby nenastala eventuální kolise. Rozhodčí služba má své rozhodnutí učiniti až po akci a důsledky rozhodnutí mají býti také až po akci uplatněny.

Pro nás jsou důležité zvláště některé poznatky rázu taktického, kterých můžeme použití jak při výcviku našeho letectva bojového, tak i při našich leteckých manévrech.*)

Stábní kapitán J. Jirout, Ing. É. S. Aé.:

O konstrukci vojenských letounů s hlediska materiálu.

Otázka konstrukčního materiálu vojenských i civilních letounů jest od počátku jich praktického používání pro účely veřejné jedním z nejdůležitějších problémů; na ní hlavně závisí postup technického vývoje v tomto oboru. Jsou-li druh a kvalita použitého materiálu důležité pro letectví civilní vzhledem k bezpečnosti a ekonomisaci létání, jsou tyto faktory tím důležitější pro letectví vojenské, jehož podmínky jsou v obou případech mnohem těžší. Letectví civilní počítá většinou s normálními lety, konanými v určitých, celkem malých výškách, a s dokonale vybavenými letišti, ať stálými nebo pomocnými. Naproti tomu vojenské letectví musí předpokládati, že povaha úkolů, které svým letcům ukládá, vyžádá si začasť zcela neobyčejných namáhání letounů, a proto musí přihlížeti stále k tomu, aby své útvary vybavilo takovými stroji, v kterých by byly shrnuty všechny vymoženosti soudobé techniky.

Úsilí konstruktérů leteckých továren, směřující k vytvoření typů, které by vyhovovaly moderním požadavkům, může jíti jediné dvěma směry. Jsou to: výzkumy a vhodné aplikování aerodynamických zákonů, podle nichž upravují tvarové své výrobky, a volba vyhovujícího konstrukčního materiálu, již je také určen, byť i nepřímo, způsob jeho dílenského zpracování. Obě uvedené složky, jsou-li spolu vhodně kombinovány, dávají pak nejlepší výslednici, která projevuje svůj vliv ve vlastnostech a výkonnostech letounů.

Pokud jde o zásadní tvary letounů, bude asi těžko, snad spíše nemožno překonati důmysl přírody a vytvořiti stroj, který by se podstatně lišil od dosavadních, jichž projektantům byly vzorem aerodynamicky nejlépe propracované formy některých létajících živočichů. Byl by to triumf nad dokonalostí přírody, která si jistě nenechá vzít své vedoucí právo v živočišném světě ani sebe důmysl-

*) Prameny: „Aeronautica“ a „L'Ala d'Italia“.